

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 7 sept. 1954

De eerste strafzaak tegen de gearresteerde Nederlanders, t.w. de zaak Schmidt, heeft Bouman aanleiding gegeven de volgende principiële kwestie bij mij voor te brengen.

De bestudering van het 400 pagina's dikke dossier leidt tot de conclusie dat wij hier te doen hebben met een labyrint van hele en halve leugens. Het OM blijkt generlei moeite te hebben genomen om de dikwijls door de politie gedicteerde verklaringen onderling te verifiëren en het vooronderzoek voldoet dan ook niet aan de meest elementaire eisen die daaraan kunnen worden gesteld. Dit betekent dat de verdediging voor een uiterst zware taak staat om ter zitting enige orde in deze chaos te brengen.

De verdediging moet trachten om met het geringe materiaal waarover zij beschikt, honderden beweringen van meinedige getuigen te ontzenuwen waarbij het uiteraard steeds de vraag blijft of zelfs het meest zuivere tegenbewijs de beklaagden zal kunnen redden.

De rechter Liem maakt er geen geheim van dat hij voor zijn ambtelijke en persoonlijke toekomst zeer beducht is wanneer hij de beklaagden zou vrijspreken en Liem is als Christen Chinees zeker nog de best beschikbare rechter. Een Indonesiër in zijn plaats zou zeer waarschijnlijk met de verdachten korte metten maken.

In de eerste plaats is dus voor optimisme ten aanzien van het lot der beklaagden weinig aanleiding, maar daarnaast heeft deze zaak nog een meer algemeen Nederlands facet dat ik met nadruk onder Uw aandacht moet brengen. Het blijkt namelijk, dat wij hier te doen hebben met een oprakeling van de zaak Westerling in hare volle omvang maar zonder de hoofdbeklaagde en hoofdgetuigen. Het dossier is te kwalificeren als een grote vuilspuiterij tegen het optreden van met name genoemde Nederlandse ambtenaren, militairen en particulieren hier te lande na de soevereiniteitsoverdracht.

Het behoeft geen betoog, dat voor de Indonesische pers de 'onthullingen' tijdens dit proces 'gefundenes Fressen' zullen zijn en het schijnt mij dan ook noodzakelijk dat van Nederlandse zijde een zeer gedetailleerd onderzoek betreffende dit dossier zal worden ingesteld en de talloze onjuistheden en verdraaiingen van feiten daarin worden gepubliceerd. Dit onderzoek zal moeten inhouden dat zo veel mogelijk Nederlanders die bij name in dit dossier worden genoemd, worden gehoord.

De meesten hunner zijn inmiddels gerepatrieerd zodat de plaats voor dit onderzoek eerder Nederland dan Indonesië moet zijn. Bovendien is de omvang van deze arbeid zo aanzienlijk, dat daarmee naar mijn mening een paar oud-Indische ambtenaren, behoord hebbende tot de staande en zittende magistratuur, zouden moeten worden belast.

Noch het kantoor Bouman noch het Hoge Commissariaat kunnen daarvoor mensen leveren, maar bovendien, zoals gezegd kan hier te lande slechts een klein gedeelte van deze taak worden verricht.

Op grond van het bovenstaande heb ik besloten U per koerier van morgen het volledige dossier Schmidt op te zenden. Indien U het wenselijk acht te Uwent een paar juristen met deze zaak te belasten, zou ik wel met nadruk in overweging willen geven deze zaak met voortvarendheid ter hand te nemen, opdat hun bevindingen en eventueel door hen te verzamelen getuigenverklaringen, zo enigszins mogelijk, nog in het proces Schmidt dat naar zich laat aanzien maanden zal duren, kunnen worden gebruikt. Daarnaast kan dit onderzoek dan de basis vormen voor een eventueel te zijner tijd uit te geven algemene publicatie over deze monsterprocessen.